

ŞİHİRLİ BELGE FOTOĞRAFIN OSMANLI DEVLETİNDE KABULÜ, GELİŞİMİ VE II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ

MAGIC DOCUMENT PHOTOGRAPHY IN THE OTTOMAN EMPIRE ADMISSION, DEVELOPMENT AND II. ABDULHAMID PERIOD

Dr. Öğr.Gör. Erkan ÇİÇEK

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Böl. Fotoğraf ve Video A.B.D. İstanbul/Türkiye

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.822>

Reference : Çiçek, E. (2018). "Şihirli Belge Fotoğrafın Osmanlı Devletinde Kabulü, Gelişimi ve II. Abdülhamid Dönemi", International Social Sciences Studies Journal, 4(23): 4581-4589.

ÖZ

19. Yüzyılda bulunuşundan bu yana özellikle teknik açıdan değişim ve dönüşüm geçirerek ilerleyen fotoğraf, günümüzde kullanım ve etki anlamında adeta disiplinler arası bir aygıt ya da sanayi makinası noktasına ulaşmıştır. Nitekim sanat eğitiminin her türlü topluları ve evreni güzele ve daha iyiye taşıdığı ön kabulünden hareketle plastik sanat olarak fotoğraf; bireyi hayata hazırlamada önemli bir işlev gördüğünü söylemek mümkündür. En sade ve bilinen anlamıyla "anı dondurmak" anlamında kullanılan fotoğraf sözcüğü aslında kullanıldığı günden beri birçok ihtiyacı karşılamıştır. Zira günümüzde tüm disiplinlerde işe yarar hale gelen fotoğraf, sanat yanının yanı sıra; sağlık, mühendislik, giyecek, yiyecek vb. alanların hepsinde fonksiyonel hale gelmiştir.

Zamanın ruhunu yakalamak ve geniş bir coğrafyada var olan alan hakimiyetini sürdürme arayışında olan Osmanlı padişahlarının çağı yakından takip etme arayışlarıyla Tanzimat Fermanı ve Osmanlı Devletine fotoğrafın getirilişi arasında zamansal paralellik aynı döneme denk gelmektedir. Söz konusu arayış yaklaşık 100 yıl sürmüştür. 28 Ekim 1839 tarihinde İstanbul'da yayınlanan Takvim-i Vekayi gazetesinde fotoğrafın keşfinin ilanı verilerek bu aracın kullanım kılavuzu yer almıştır. Bu ilan Osmanlı'nın fotoğraf aracı ile yazılı anlamda ilk tanışmasıdır. Osmanlı'da yapılan bu ilandan bir yıl sonra yani 1940 yılında bir dünya fotoğraf gezisine çıkan Fransız ressam Vorace Vernet, Charles Marie Bouton ve Frederic Goupil Fespuet, Ortadoğu gezisinden sonra (Suriye, Şam, İskenderiye, Kahire, Sina, Filistin) İzmir'e uğramıştır. Bu bağlamda, Fotoğraf makinesini icadının tüm dünyaya duyurulduğu tarihten bir yıl sonra İzmir'e ve İstanbul'a ulaşan bu fotoğraf sanatçıları ya da gezginleri Anadolu'yu ilk kez fotoğraflayarak tarihe not düşmüşlerdir.

Çalışmada; Osmanlı devleti padişahları içerisinde II. Abdülhamid hanın sanata verdiği destek ve önem seçilen örnek fotoğraf çalışmaları üzerinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Dönemi içerisinde sanatçı ve sanatı koruyan padişah II. Abdülhamid; fotoğrafın meraklısı olmakla birlikte aynı zamanda kendisi de fotoğraf çekmekte ve fotoğraf sanatıyla yakından ilgilenmiştir.

Değerlendirme ve sonuç olarak; Osmanlı devleti içerisinde kurumsallaşma yolunda ilerleyen fotoğraf sanatının etkisi yurt içinde ve yurtdışında beklenen etkiyi yaptığı sonucuna varabiliriz. II. Abdülhamid Fotoğrafçılığa verdiği önemle özellikle bir yandan yurtdışında Osmanlı devletinin propagandasını yaparken diğer yandan ise yurt içinde İmparatorluğun her yerine gitme şansı olmadığı için gidemediği yerlerin fotoğraflarını çekerek İmparatorlukta gelişmeleri bu şekilde takip etmiştir. Böylece Şihirli belge fotoğrafın Osmanlı Devletinde kabulü, gelişimi beklenen etkiyi yaratmıştır denilebilir.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, Sanat, İletişim, II. Abdülhamid.

ABSTRACT

Since its founding in the nineteenth century, the photography, which has been going through a change and transformation from a technical point of view, has reached the point of being an interdisciplinary device or an industrial machine. In fact, photography as a plastic art was taken from the pre-admission of art education and all kinds of societies and the universe; It is possible to say that it has an important function in preparing the individual for life. In fact, the word the moment an, which is used in the simplest and the most literal sense, has met many needs since the day it was used. Today, photography, which has

become useful in all disciplines, besides art; health, engineering, clothing, food and etc... have become functional in all areas.

The temporal parallelism between the revival of the Ottoman Empire and the introduction of the Ottoman Empire in the search for closely following the age of the Ottoman sultans seeking to maintain the spirit of time and the pursuit of space in a wide geography coincide with the same period. The search continued for about 100 years. Calendar-i Vekayi newspaper published on October 28, 1839 in Istanbul announced the discovery of the photograph and the user guide of this tool. This is the first acquaintance of the Ottoman in the written sense of photography. One year after the Ottoman declaration, the French painter Vorace Vernet, Charles Marie Bouton and Frederic Goupil Fespuet, who went on a world tour in 1940, visited Izmir (Syria, Damascus, Alexandria, Cairo, Sinai, Palestine). . In this context, the photographers, who reached Izmir and Istanbul one year after the date the camera was announced to the world, photographed Anatolia for the first time and made a note of this history.

In this study; The Ottoman Empire in the sultans II. Abdulhamid period, the support and importance given by him to art has been examined and interpreted on selected photo works. The sultan, who protected the artist and the art in his period.; At the same time he was also very interested in photography.

As a result; We can conclude that the effect of the art of photography, which is on the path of institutionalization within the Ottoman state, has the effect expected in Turkey and abroad. II. Abdulhamid, especially with the importance he gave to photography, while making propaganda of the Ottoman state abroad, on the other hand, he took photographs of places he couldn't go to because he didn't have a chance to reach any where in the country and followed the developments in the Empire in this way. Thus, the acceptance of the Magic document photograph in the Ottoman State, the development has created the expected effect.

Keywords: Photography, Art, Communication, II. Abdulhamid.

1. GİRİŞ

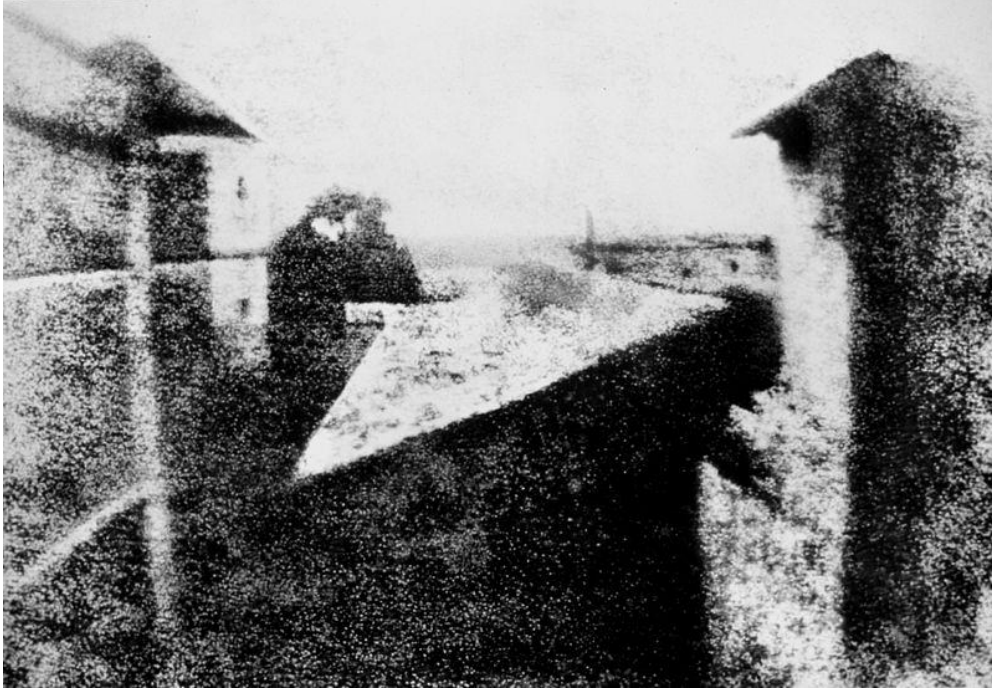
Avrupa'da meydana gelen coğrafi keşifler ve Sanayi Devrimi Fransız İhtilali gibi çalışmalar hiç kuşkusuz ki Osmanlı Devletini olumsuz etkilemiştir. Meydana gelen söz konusu gelişmeler ile birlikte sanayisi olmayan, hammadde yönünden yetersiz ve teknolojik açıdan çağdışı kalan Osmanlı devletinde batılılaşma hareketleri sancılı başlamıştır. Yenilikleri takip etme yolunda Osmanlı'da eğitim ve ordu gibi alanlarda çeşitli çabalar sergilenmiştir. Bu anlamda gelişme merkezlerine batının gelişimini takip etmek için öğrenciler gönderilmiştir. Böylelikle sergilenen bu çabalar içerisinde dönemin idarecilerinin bilgiye ulaşma çabaları ve gelişmelere açık olmaları batıyı yakından takip etme açısından önemli bir şans olmuştur. Tüm bu çabalar sonrası Osmanlı padişahları fotoğrafın icadı sonrasında, fotoğrafı kısa bir zaman dilimi içerisinde kendi ülkelerine getirmiş ve söz konusu fotoğrafçılara birden çok çalışma imkanı vermişlerdir.

Bu çalışmada, Osmanlı Devletinde batılılaşma serüvenini yakından takip eden yöneticiler içerisinde Sultan II. Abdülhamid'in fotoğraf ve fotoğrafçılığa verdiği destek ve katkıları seçilen örnekler üzerinden incelenmiştir. Fotoğrafçılığın gelişmesinde önemli rol alan II. Abdülhamid bir fotoğraf uygulayıcısı olmakla birlikte sanat ve sanatçıyı da desteklemiştir. Zira II. Abdülhamid fotoğrafın meraklısı olmakla birlikte aynı zamanda kendisi de fotoğraf çekmekte ve fotoğraf sanatıyla yakından ilgilenmiştir. Padişah II. Abdülhamid Fotoğrafçılığa verdiği önemle bir yandan Osmanlı devletinin propagandasını yaparken diğer yandan İmparatorluğun her yerine gitme şansı olmadığı için gidemediği yerlerin fotoğraflarını çekerek İmparatorluktaki gelişmeleri bu şekilde takip etmiştir.

2. SİHİRLİ BELGE FOTOĞRAF VE İCADI

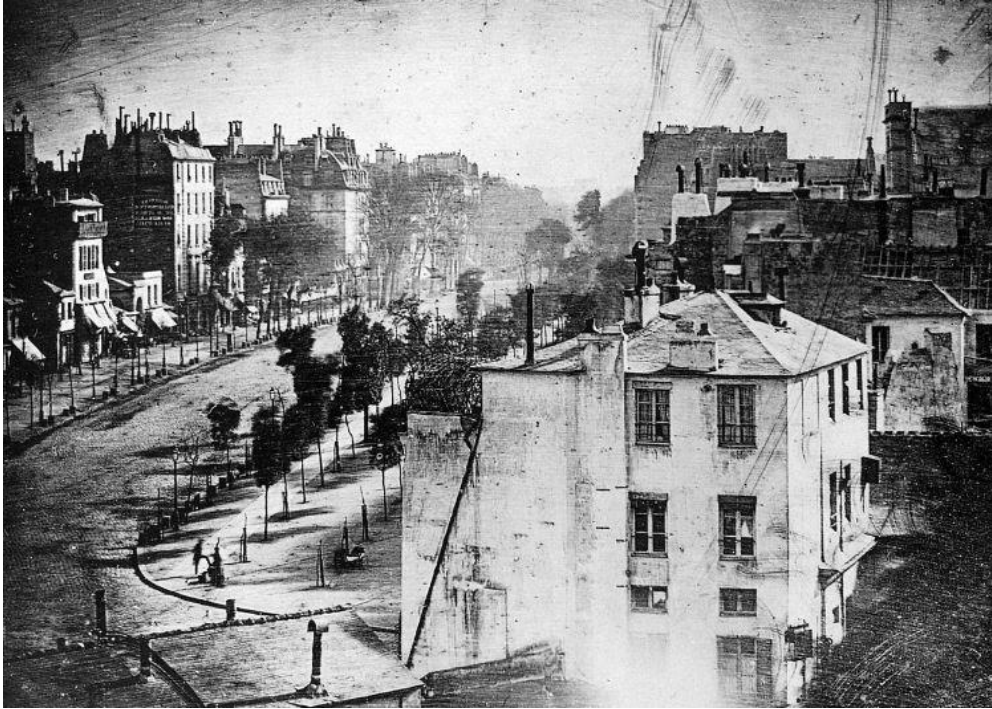
Osmanlı Devletine fotoğrafın getirilişi ile Tanzimat Fermanı arasında zamansal paralellik aynı döneme denk gelmektedir. Bu yaklaşık 100 yıl sürmüştür. 28 Ekim 1839 tarihinde İstanbul'da yayınlanan Takvim-i Vekayi gazetesinde fotoğrafın keşfinin ilanı verilerek bu aracın kullanım kılavuzu yer almıştır. Bu bilgilerden hareketle 1940 yılında bir dünya fotoğraf gezisine çıkan Fransız ressam Vorace Vernet, Charles Marie Bouton ve Frederic Goupil Fespuet; Suriye, Şam, İskenderiye, Kahire, Sina, Filistin'i kapsayan Ortadoğu gezisinden sonra İzmir'e gelmiştir. Osmanlı devletine fotoğrafın ulaştırılması serüvenine kısaca değindikten sonra bu sihirli ve belge niteliği taşıyan icadın bulunuşu ve gelişmesi hakkında bilgi vermek gerekirse fotoğraf sözcüğü; temel anlamıyla ışık ile yazı yazmak anlamına gelmektedir. Zira fotoğraf (photographe) eski Yunandan günümüze ulaşmış bir ifade olup fotos: ışık, aydınlık - grafein: çizmek, resim yapmak ve yazmak kelimelerinin birleşimiyle günümüze Fotoğraf (photographe) olarak aktarılmıştır. Bu bilgilerden hareketle fotoğraf, cisimlerin ışığını kontrol altına alıp bazı kimyasalların yardımıyla bir yüzeye kalıcı iz bırakmak şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda, tarihte ilk kez 10. yüzyılda, Arap bilim adamı (optikçi, matematikçi) İbni-l Heysem güneş tutulmasını izlemek için "camera obscura" olarak adlandırılan ilkel karanlık kutuyu kullanarak hayata geçirmiştir (Kanburoğlu, 2004: 21). Bu alt yapı çalışmalarından sonra Venedikli biri olan Daniello Barbaro isimli bir kişinin de karanlık kutuya bir mercekle yerleştirilmesi, netleştirilmiş bir görüntü elde etmesini sağlamıştır. Johann Heinrich Schulze, 1727 yılında gümüş nitrat tozlarının ışığa karşı duyarlı olduğunu fark etmiş ve güneş karşısında karardığını görmüştür. Yapılan

çalışmaların ardından, Joseph Nicephore Niepce'nin 1826 yılında sekiz saatlik bir sürede çekilen ilk fotoğrafı, sonrasında çekilecek fotoğraf karelerine öncülük etmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Joseph Nicephore Niepce, "Chalon sur Saone / Fransa", 1826. (<https://www.boslevha.com/tarihte-cekilen-ilk-fotograflar/>, 01.09.2018.)

Takip eden yıllarda üzerine birçok çalışma yapılmış ve fotoğraf çekim yöntemleri değişmiştir. 1838 yılında Louis Daguerre, ayakkabı boyacısı ve müşteri figürlü ilk insan fotoğrafını çekerek tarihe geçmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: Louis Daguerre, "Boulevard du Temple/ Temple Bulvarı", 1838. (<https://www.lomography.com.tr/magazine/319781-louis-daguerre-kamera-obscura-yi-mukemmellestiren-adam>, 02.09.2018.)

1838 yılında Louis Daguerre, ayakkabı boyacısı ve müşteri figürlü ilk insan fotoğrafından sonra diğer önemli gelişme ise Birinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar olan dönemde en önemli gelişmeler renkli fotoğraf ve son 10-15 sene içinde de dijital fotoğraf yönünde olmuştur (Or, 2007: 9). Bu dönem, fotoğrafın sadece teknik bir görüntü değil, sanat olarak da yorumlanmaya başlandığı zaman dilimidir.

Bu arada fotoğrafçılık 1970'li yıllardan itibaren elektronikle tanışmıştır. Mekanik teknolojileri yerini elektronik teknolojiye bırakmaya başlamıştır. Bu anlamdaki ilk gelişmeler fotoğraf makinelerinde görülmeye başlanmıştır. Netleme, ışık ölçüm, film sarma ve gösterge sistemlerinde elektronik teknolojisi kullanılmaya başlanmıştır. Makineler fotoğraf çeken kişilerin hata yapmasına izin vermez hale dönüşmüştür (İyicioğlu, 2006: 1).

3. OSMANLI DEVLETİ'NİN FOTOĞRAFLA TANIŞMA SERÜVENİ

Genel bir değerlendirme yapacak olursak; Osmanlı Devletinin yenilenme diğer bir deyişle batılılaşma serüveni içerisinde fotoğraf önemli bir yer tutmaktadır. 1830'lar da Avrupa'da fotoğrafla ilgili gelişmeler büyük yankı yaparken, Osmanlı Devleti'nde fotoğrafın dinsel sınırlama nedeniyle günah olup olmadığı tartışılıyordu. Bu tarihlerde yayınlanan gazetelerde fotoğrafın ne olduğu, kimler tarafından bulunduğu ve nasıl kullanıldığı anlatılmaktadır (<http://www.kadimostlar.com/topic/6190-fotodhraf-nedir/>, 13.09.2018.). Bu anlamda Osmanlı'ya fotoğrafın gelişi ile Tanzimat arasındaki kronolojik rastlantı, yüzyılın sonuna kadar sürecek olan bir işbirliğinin de başlangıcıdır. Osmanlı'nın fotoğraf aracı ile fiziksel olmasa bile ilk tanışması fotoğrafın keşfinin ilanının ve aracın kullanım kılavuzunun yer aldığı 28 Ekim 1839 tarihinde İstanbul'da yayınlanan Takvim-i Vekayi gazetesi aracılığıyla olmuştur (Öztuncay, 2003:25). Gelişen süreç içinde Osmanlı İmparatorluğunun batılılaşma hareketleriyle birlikte geleneksel sanat anlayışının yanında Batı sanatı da Osmanlıda yer bulmaya başladı. Sultan 2. Mahmut (1808–1839) zamanında batıda bir gelenek haline gelen devlet adamlarının Resimlerinin duvarlara asılması ve hediye edilmesi Osmanlıda da kendine yer edindi. Özellikle Sultan 2. Mahmut'un bir resmi hazırlanarak Devlet Dairelerinin duvarlarına asıldı. Bu çalışmalara Tasviri-Hümayun adı verilmekteydi. Batılılaşmaya karşı bir kısım çevreler Sultanın bu hareketinden rahatsız oldukları bilinmektedir. Sultan bu tutumu yıkmak için dönemin Şeyhülislamı olan Abdülvahab Efendiyi huzuruna çağırarak kendisine bir Tasvir-i Hümayun hediye etti. 1836 yılında da büyük bir törenle Rami ve Selimiye kışlarına Sultanın Tasvir-i Hümayunu asılmıştır (<http://www.birkarefotograf.com/osmanlida-fotografcilik/>, 10.07.2018).

Osmanlı'da fotoğraf ilk olarak, seyyah fotoğrafçılar örneğinde oryantalist çekim ve turistik bir ilgi çerçevesinde şekillenmiştir. Ancak, çok kısa sürede Osmanlı Devleti tarafından kontrol edilen öz-temsili biçimine dönüşmüştür. Özellikle II. Abdülhamid döneminde fotoğraf aracı sanat alanından ayrılarak belgeleme aracına dönüşmüş ve saltanat albümleri olarak adlandırılan Osmanlı'yı oluşturan sosyal, kültürel yapının tanımlandığı ve coğrafi örgütlenmesinin temsil edildiği bir koleksiyon geleneğinin doğmasına neden olmuştur (Shaw, 2003:139). Osmanlı'da ilk kuşak seyyah fotoğrafçılardan Salzman, Firth, Du Camp gibi fotoğrafçıların yaptıkları seyahatlerde Kudüs, Mısır gibi yerler kayıt altına alınmıştır. Daha sonra ilk kuşak seyyah fotoğrafçıların ardından Osmanlı'da fotoğrafın kurumsallaşmasını sağlayan kişi Pera'ya yerleşerek açtığı stüdyo ile fotoğrafın yayılmasını sağlayan Gravürcü James Robertson'dur. Basile Kargopoulo'nun yanı sıra Osmanlı fotoğrafçılığının önemli aktörlerinden Pascal Sebah'ın 1857 yılında Pera'da açtığı stüdyo, Osmanlı fotoğrafik imgesinin hem ulusal hem de uluslararası tanınmasını sağlamıştır. Özellikle Bursa, Ege kıyıları, Atina, Mısır ve Libya gibi yerlerden çekilen fotoğraflar önemli bir yer tutmuştur. 1863 yılında saray fotoğrafçısı unvanını alan Abdullah Biraderler, tıpkı Pascal Sebah ve Joleillier gibi II. Abdülhamid döneminde Osmanlı devletinin ve halkının ayrıntılı bir biçimde fotoğraflanmasında görev üstlenmişlerdir. Bu gerçeklerden hareketle, Saray fotoğrafçılığı unvanı ile sarayın kontrollü altına alınan stüdyolar yaklaşık 30 yıl boyunca Osmanlı'nın kontrollü ve kurumsal olarak merkezileştirilmiş fotoğraflarını meydana getirmiştir. Böylece Osmanlıda fotoğraf, oluşan imajının tanıtılması ve bilinmesi amacıyla kullanılmıştır denilebilir.

4. OSMANLI DEVLETİNDE İLK FOTOĞRAFÇILAR

Fransa'da fotoğrafın bulunmasından sonra, fotoğrafın Doğu'da yayılmasına öncülük eden kişiler; gezginler, yazarlar, arkeolojik kalıntılarla ilgilenenler, ressam, mühendisler ve mimarlardır. Uzun ve gayretli çalışmalar sonrası Fransa'da fotoğrafın bulunuşundan hemen sonra gezgin adı verilen fotoğrafçılar ve yerleşik fotoğrafçılar dünyanın bir çok yerini kaydetmeye başladılar. Bu anlamda Osmanlı Devleti de nasibini almıştır.

Gezgin fotoğrafçılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun, Mısır, Beyrut, Suriye ve Kudüs'ü gibi yerlerini çekmişlerdir. Ayrıca, 1940 yılında bu gezginler İzmir'in panoramik görüntüleri çekerek buradan da İstanbul'a geçerek şehrin panoramik ve tarihi yapıtlarının ve Anadolu'daki arkeolojik kalıntıların, kültürel varlıkların görüntülerini elde etmişlerdir. Diğer yandan Ernest de Caranza, 1852 yılında İstanbul'a gelip Callotype yöntemiyle İstanbul ve Anadolu yakasının fotoğraflarını çekerek albüm halinde dönemin padişahı olan Sultan Abdülmecit'e arz etmiş ve bu çalışması sonucu sanatçı "sultan fotoğrafçısı" unvanına layık görülmüştür.

Bu dönemde, yerleşik Osmanlı fotoğrafçıları İstanbul'da Pera (Beyoğlu) semtinde fotoğraf stüdyoları kurmuşlardır. Eğlence ve modanın merkezi olan Pera'ya ilk önce Daguerre'in asistanlığını yapmış olan fotoğrafçı, Fransız Kopma yerleşti. Gereard de Nerval, İtalyan fotoğrafçı, Carla Naya (1816–1882), 1845 yılından 1857 yılına kadar İstanbul'da hayatın içinde çekmiş olduğu görüntülerle tanınmışlardır. Basile Kargopoulo, İstanbul şehir panoramasını; İngiliz gravür sanatçısı James Robertson ve İtalyan Felix Beato ile birlikte ise 1851 yılında İstanbul'da mimari belgesel fotoğraflar çekmişlerdir. J.Pascal Sebah 1857 yılında, "El Chark" adı ile Pera Postacılar Caddesi'nde bir stüdyo açmışlardır. Yerleşik fotoğrafçılardan Osman Hamdi Bey hem önemli bir oryantalist ressam hem de Arkeoloji Müzesi'nin ve Güzel Sanatlar Akademisi'nin kurucusu olarak kayıtlara geçmiştir. Ayrıca Abdullah Freres, Guillaume Berggren ve Aşıl Samancı gibi sanatçılar yerleşik sanatçılar kategorisinde önemli çalışmalar ortaya koymuştur (Batuk, 2013: 33).

5. FOTOĞRAFIN KURUMSALLAŞMASI BAĞLAMINDA OSMANLI'DA II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ

Dünyada fotoğrafın yaygınlık kazanması süreci ile birlikte Osmanlı Devletinde İstanbul başta olmak üzere özellikle Sultan II. Abdülhamid döneminde önemli bir himaye görmüş ve altın çağını yaşamıştır. Padişah II. Abdülhamid'in sanata olan ilgisi, fotoğrafı sevmesi ve kendisinin de fotoğraf çekmesi fotoğrafın gelişimine kayda değer katkı yapmıştır.

1876-1909 yılları arasında 33 yıl Osmanlı tahtında oturan Sultan 2. Abdülhamid'in emri ile padişahlığı süresince çekilen fotoğraflar yakın tarihimizin en önemli fotoğraf arşivlerinden birisini oluşturmaktadır. Yıldız fotoğraf koleksiyonu olarak da bilinen 2. Abdülhamid fotoğraf arşivi dönemin tüm Osmanlı coğrafyasından görüntüler içermektedir. Arşivde eski İstanbul fotoğrafları özel bir yer tutar (<http://www.wikitarih.com/2-abdulhamid-fotograf-arsivi/> 10.07.2018). Fotoğrafi bir yaşam biçimi olarak seçen 2.Abdülhamid, Osmanlı topraklarında bulunan tarihi eserlerin fotoğraflanmasını sağladığı gibi Osmanlı coğrafyası dışındaki ülkelerden de fotoğraflara ulaşma gayreti içerisinde olmuştur. Zira bu fotoğraflar 2. Abdülhamid'in ikamet ettiği Yıldız Sarayında kayıt altına alınmış ve saklanmıştır. Kendi döneminin önemli fotoğraf koleksiyonlarının başında gelen Yıldız fotoğraf arşivinde toplam 35 bin civarında fotoğraf bulunmaktadır. Bu arşiv, 1924 yılından itibaren Yıldız Sarayı Kütüphanesinin kitaplarının devri ile birlikte İstanbul Üniversitesi kütüphanesine geçmiştir. Propaganda açısından değerlendirilen bu fotoğraflar, dönemin gelişmiş ülkelerinde (İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya gibi.) Osmanlı Devleti için çizilen olumsuz tanıtımın önüne geçmek için kullanılmıştır. Aşağıda Yıldız Fotoğraf Arşivinden seçilmiş birkaç örnek fotoğraf mevcuttur.

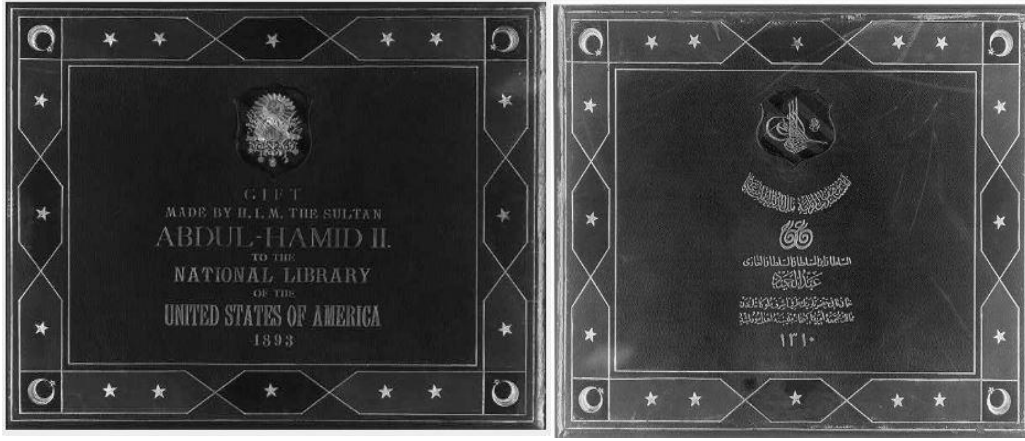
Şekil 3: İstanbul Boğazı, Tophane (Nusretiye) Camii ve alanı.

Şekil 4: Bursa'dan bir görünüm. Yıldırım Bayezit Camii alanı.

Şekil 5: Kız öğrenciler.

Şekil 6: 2. Muhafız Alayından askerler. (<https://www.google.com.tr/search/wikitarih.com/2-abdulhamid-fotograf-arsivi/> 11.07.2018).

Bu arada günümüzde ABD Kongre Kütüphanesi, II. Abdülhamid'in fotoğraf arşivinden o dönemde Türkiye'yi tanıtmak amacıyla ABD'ye gönderilen 1819 fotoğraf ı "Abdul Hamid II Collection" adıyla dijital arşivinde dünyaya duyurmuştur (<https://dijital tarih.wordpress.com/tag/2-abdulhamid-fotograf-arsivi/>, 14.09.2018). Osmanlı Devletini ve dolayısıyla Türkleri ve Türkiye'yi anlatan "Abdul Hamid II Collection" dan örnek fotoğraflar aşağıdaki gibidir.

Şekil 7: Abdul Hamid II collection; front of album, Abdullah Frères, 1890.

Şekil 8: Abdul Hamid II collection; back cover album, Abdullah Frères, 1890.

([https://www.loc.gov/search/?in=&q=Abdul+Hamid+2018II+Collection&new=true&st=15.09.](https://www.loc.gov/search/?in=&q=Abdul+Hamid+2018II+Collection&new=true&st=15.09))

Bu anıtsal koleksiyon Osmanlı İmparatorluğunu son sultanlarından biri olan II. Abdülhamid'in saltanatı döneminde canlandırmaktadır. 51 geniş formatlı albümdeki 1.819 fotoğraf, 1880'den 1893'e kadar uzanmaktadır.

Şekil 9: Hasköy Hastane Hastanesinin Tüberküloz Servisi, Konstantinopolis, Abdullah, 1880.

(<https://www.loc.gov/collections/abdul-hamid-ii/about-this-collection/>, 17.09.2018).

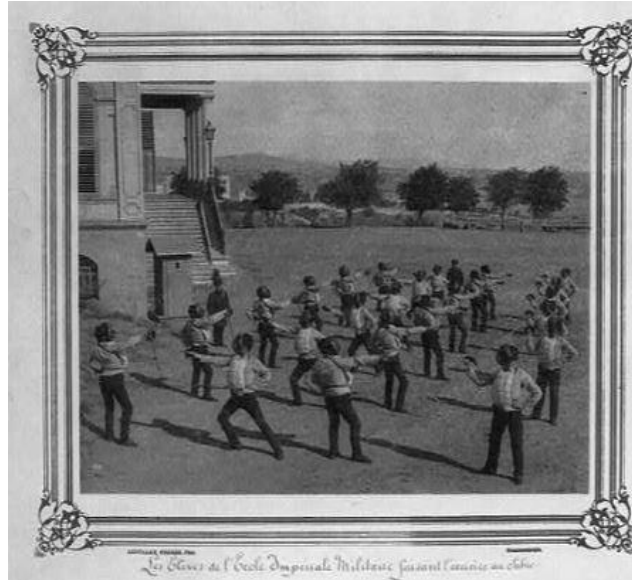

Şekil 10: İlk Cep Topçu Muhafızları Tugayı'nın kışlasından ayrılması, Konstantinopolis, Abdullah Frères, 1880.

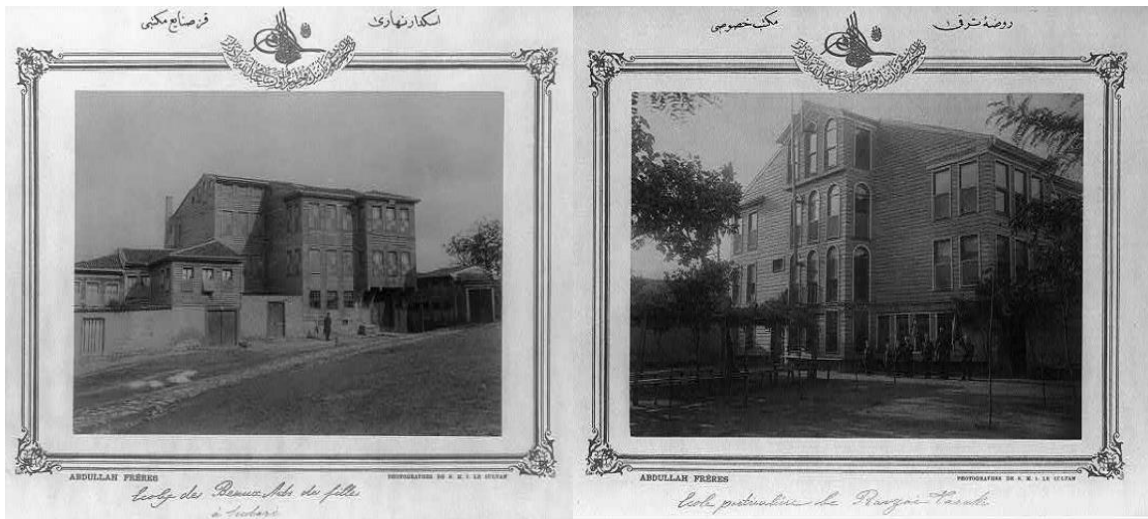
(<https://www.loc.gov/item/2003673374/>, 18.09.2018).

Şekil 11: Ayasofya Camii'nin dış görünümü (cami), Abdullah Frères, Phot., Konstantinopolis, 1880. (<https://www.loc.gov/item/2003673374/>, 18.09.2018).

Şekil 12: Harp Akademisi'nde öğrenciler kılıç çalışması yapıyor, Abdullah Frères, Phot., Konstantinopolis., 1880. (<https://www.loc.gov/item/2003673374/>, 18.09.2018).

Şekil 13: Kızlar için sanat okulu, Üsküdar, Abdullah Frères, SMI le Sultan fotoğraflarını çekiyor, 1980.

Şekil 14: Özel okul, Ravza-yi, Abdullah Frères, SMI le Sultan fotoğrafları, 1980.

(<https://www.loc.gov/item/2003673374/>, 18.09.2018).

Yukarıda seçilen bazı örnek Koleksiyon fotoğraflarında da görüldüğü üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nun; eğitim, ordu, donanma, fabrikalar, limanlar, hastaneler, hükümet binaları vb gibi alanlarda ki varlığının iyi ve çağcıl olduğu gerçekliği gösterilmek istenmektedir. Tabi bu tanıtım ya da propaganda niteliği de taşıyan çalışmaların günümüz Türkiye sınırları içerisinde kalan yerler dışında Irak, Lübnan, Yunanistan ve diğer ülkelerdeki binalar ve yerleri de kapsamaktadır.

Resim ve fotoğrafçılık alanında Osmanlı İmparatorluğunda kurumsal eğitim askeri okullarda 1860 yılında başlamıştır. Zira 18. yüzyılda Batı tarzında ilk resim derslerinin verilmeye başlandığı Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da 19. yüzyılda ise fotoğraf derslerinin eklendiğini görmekteyiz. Bu alanın İlk öğretmenleri ise ressam sınıfından mezun olan öğrenciler olarak seçilmiştir. II. Abdülhamid'in de tüm olayların fotoğraflarını onlara çektiği mühendishane ve diğer askeri okul öğrencileri arasında Yüzbaşı Hüsnü (1844–1896), Bahriyeli Ali Sami, Servili Ahmed Emin (1845–1892), Ali Rıza Paşa (?-1907), Ali Sami Aközer vb. gibi kişileri sayabiliriz (Ceyhan,2003:172–173). Ülkenin dört bir tarafına gönderdiği fotoğrafçıları, özellikle de saray fotoğrafçısı olan Abdullah Biraderler, Vassilaki Kargopoulo, Pascal Sebah ve Guillaume Berggren'dir. Aynı zamanda asker ressam olan Yüzbaşı Hüsnü Bahriyeli, Ali Sami, Servili Ahmed Emin, Ali Rıza Paşa, Ali Sami Aközer'e hastanelerin, okulların, camilerin, yolların, devlet dairelerinin, askeri mekanların fotoğraflarını çekirmiştir. Tüm bu bilgilerde hareketle; II. Abdülhamid, sanata verdiği desteğin karşılığını yetişen öğretmen fotoğrafçı ve sanatçı fotoğrafçıların çektikleri fotoğraflarla karşılığını ya da amaçlanan, "imparatorluğun kötü imajını değiştirme" hedefini gerçekleştirmişti diyebiliriz.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Meydana gelen söz konusu gelişmeler ile birlikte sanayisi olmayan, hammadde yönünden yetersiz ve teknolojik açıdan çağdışı kalan Osmanlı devletinde batılılaşma hareketleri sancılı başladığı için yenilikleri takip etme ve devletin toparlanması yolunda padişah 2. Abdülhamid, fotoğraf sanatını çok iyi kullanmıştır diyebiliriz.

Osmanlı Devletinin yenilenme diğer bir deyişle batılılaşma serüveni içerisinde fotoğraf önemli bir yer tutmuştur. Saray fotoğrafçılığı unvanı ile sarayın kontrolü altına alınan stüdyolar yaklaşık 30 yıl boyunca Osmanlı'nın kontrollü ve kurumsal olarak merkezleştirilmiş fotoğraflarını meydana getirmiştir.

2. Abdülhamid'in fotoğrafa verdiği destek ile gerek bir devlet adamının sanata ve sanataçıya verdiği desteği örneklendirirken diğer yandan ise, ortaya çıkan Yıldız Albümleri ile Osmanlı gözüyle İmparatorluğun genel görünümü ve yenileşme hareketleri ile ilgili fikir vererek yabancı toplumların ilgisini çekmiş ve Osmanlı hakkındaki olumsuz fikirlerin giderilmesine kaynaklık etmiştir.

Yine bu çalışmalar ile fotoğrafın, Saray tarafından; istihbarattan envanter çıkarmaya, muharebe safahatının takibinden hüviyet tespitine, çeşitli faaliyetlerin raporlarında teşvik ve tanıtım faaliyetine kadar pek çok sahada kullanılmış olması Osmanlı için çağı yakalamak olduğu kadar ekonomik ve işlevsel olmuştur. Bu ön bilgiden hareketle Fotoğraf sanatının Osmanlı devletinde kurumsallaşmaya ve çağı okumaya olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Belge niteliği taşıyan fotoğraf siyasal ve sosyal olayların geleceğe taşınması noktasında önemli bir işlev görmüştür. Tamda bu noktada Osmanlı'nın kültürel mirasının geçmişten günümüze taşınmasını sağlayan Yıldız Fotoğraf Albümleri Padişah II.Abdülhamid tarafından desteklenmiştir. Bu bilgilerden hareketle devlet elitleri tarafından fotoğraf gibi belge niteliği taşıyan bir sanat geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

II.Abdülhamid döneminde üretilen Yıldız Fotoğraf Albümleri özellikle başta Amerikalı ve İngiliz kamuoyunda oluşmuş olan Osmanlı'nın "hasta adam" imajının yersiz ve haksız olduğunu ve gerçeklerin böyle olmadığını ispatlamaya ve gidermeye yönelik siyasal, sosyal gerçekliğinin dışı vurumu ve anlatımını gerçekleştirmiştir.

KAYNAKÇA

Ceyhan, Z. (2003). Temel Fotoğrafçılık Bilgileri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Çalışlar, A. (1983). Ansiklopedik Kültür Sözlüğü, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Batuk, H.N. (2013). Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri ve Önem, Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kanburoğlu, Ö. (2004). A'dan Z'ye Fotoğraf, 4. bs. İstanbul: Say Yayınları.

- İyicioğlu, A.L. (2006). Işık Algılama Ve Görüntü Oluşturma Yöntemlerine Göre Dijital Fotoğraf Makinelerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Or, H. (2007). Görme Ve Fotoğraf Sanatındaki Fotoğraf Çiziminin Farkları, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- İyicioğlu, A.L. (2006). Işık Algılama Ve Görüntü Oluşturma Yöntemlerine Göre Dijital Fotoğraf Makinelerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Shaw, Wendy M.K. (2003). Possessors and Possessed: Museums, Archology, and the Visualization of History in the Late Ottoman Empire, Berkeley: University of California Press.
- <https://www.loc.gov/search/?in=&q=Abdul+Hamid+II+Collection&new=true&st=.>, 13.09.2018.
- <https://www.loc.gov/item/2003673374/>, 18.09.2018
- <https://www.boslevha.com/tarihte-cekilen-ilk-fotograflar/>, 01.09.2018.
- <https://www.lomography.com.tr/magazine/319781-louis-daguerre-kamera-obscura-yi-mukemmellestiren-adam>, 02.09.2018.
- <http://www.birkarefotograf.com/osmanlida-fotografcilik/>, 10.09.2018.
- <http://www.kadimdostlar.com/topic/6190-fotodhraf-nedir-fotodhrafyn-tanymy-ve-tarihcesi/>, 13.09.2018.
- <http://www.wikitarih.com/2-abdulhamid-fotograf-arsivi/> 10.07.2018.
- <ttps://dijitaltarih.wordpress.com/tag/2-abdulhamit-fotograf-arsivi/>, 14.09.2018.
- <https://www.google.com.tr/search/wikitarih.com/2-abdulhamid-fotograf-arsivi/> 11.07.2018.